

Na str. 7. je »dečak« najbrže tiskarska pomota — za »deček«. »Kajti se je bil grozil Ostrovrhar proti vojvodi Albrehtu«, rekli bi: »Zakaj, ker se je bil grozil O. zoper vojvodo A.« Treba, da razločujemo v slovenščini »proti« in »zoper«. Zakaj »proti« se rabi v prijaznem zmislu, »zoper« pa ima sovražen pomen. — »Terjati« se pri nas rabi n. pr.: »koga za denar«. Tu omenjam samo, kar je pisal o tej besedi Fr. Levstik v svoji slovnici (»Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen): »Terjati fordern, betreiben, bedrängen; terjati koga za kaj ist richtig, und falsch das in der Schrift vorkommende terjati (statt hoteti, zahtevati) kaj od koga.« — »Ranjcega« je popolnoma kriva pri nas jako razširjena oblika za »rajni, rajnik«. (Glej »Dom in Svet« 1890, str. 86.) Potemtakem bi rekli: »Ta zahteva za se grofijo kot nečak rajnega grofa.« Kakor je »ranjcega« kriva oblika, takisto je tudi »po ranjkem grofu« str. 8. — »Tra-

gičen« je tujka, katero lahko zamenjamo z »žalostno«. — Namestu: »a kakor zdaj stojé reči, važna osoba je Vitovec«, reklo bi se: »a kakor so zdaj reči . . .«

»Jaz se bojim Vitovca. On ima obširna zemljišča po Ogrskem . . .«, namesto »Po Ogrskem in H. ima obširna zemljišča . . .« Pri nas le prepogosto rabimo »on«. To je po duhu nemškega jezika. Saj je tisti »on« že v glagolu, zato ga ni treba pisati posebej. Kolikokrat se nepotrebno piše in govori »on«. Treba, da pazimo na to nevedé v slovenščino zaneseno tujčevanje.

Str. 10. »Prihiteli sta mati in sestra in oba gosta in pozdravljanja ni hotelo biti ne konca ne kraja.« Ne tako! Zakaj »ni hotelo biti« je po nemško rečeno. (Glej »Dom in Svet« 1891, str. 229.) Saj je lepše in kračje: » . . . pozdravljanja ni bilo konca ne kraja.« Jednako se dá oni »hoteti« še drugodi izraziti lepše in bolje. (Dalje.)

Slovstvo.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

Knjige „Matice Hrvatske“ za leto 1891.

(Dalje.)

»Medju svjetlom i tminom« pripoveda J. Kozarac. Zab. knj. »M. Hrv.« CXXXIX—CXLI. Str. 161. Cena 75 kr. — Kdaj zasine Slavoncu prosveta? »Kedar bo gospodar svoje žene i sluga svoje zemlje.« — »Krilata — ali kod nas još nepoznata i malo cienjena rieč, i dokle god ju ne upoznamo mi svi: od orača, koji ju ore, do dostojanstvenika, koji njome ravnaju, dotle ćemo tumarati po ovoj polutmini.« Pisatelj riše slavonsko življenje od slabe strani. Vse tava pa taplje po temi. Glavna oseba v povesti je Jakov Klarić, mož, ki je veliko izkusil, veliko popustil, le sebičnosti ne. Lastna sreča, naj si že pride do nje kakorkoli, ta mu je čez vse. V četrti soli je padel, poskušal je, kdo vé, kaj vse, naposled postane pa načelnik v »Žabarskom boku«, pa veren izpolnjevalec vladnih migljejev. Po temi tava vsa družba. Njene zastopnike označuje pisatelj precěj ostro. Kakor Gogoljev Či-

čikov, hodi Jakov Klarić od hiše do hiše; kar se je pa pogovarjal tu ali tam, sporoča nam pisatelj v začetku povesti, ter nikomur ne zanese, ne župniku, ne polkovniku, nikomur ne.

Gospa Malvina zastopa v povesti popačeno ženstvo. Ta žena je sleparila moža leta in leta; mož jo zapodi, družba pa jo sprejme ter se ji klanja, občuduje njeno lepoto; kar ona reče, velja. Gospem pa gospodičnam je Malvina vzor. Kakor se smehlja Malvina, tako se izkušajo regljati tudi one; kakor govori Malvina, tako hočejo tudi one krčiti ustnice. Njej se klanja vse moštvo, staro in mlado, oženjeno in prosto. Vzor njenih sužnikov pa je zdravnik Otokar Vencelj Drapal, rodome Čeh. Govori pa čudno mešanico, nekaj nemški, nekaj hrvaški, nekaj pa češki; glavni jezik pa je sivemu starčku jezik ljubezni, ki mu ne dá miru ne pokoja. Dasi tudi pod oblastjo svoje ostre soproge, vendar se dá pregovoriti od sitnega amorja, da piše nemško pismo na: innigst hochschätzbarste Malwine, s podpisom Ihr hochschätzbarer und liebender V. O. D. Tako je društvo v »Žabarskom boku«, taki so odličnjaki; pa narod? Neveden je: kdor več obeta, njega se oklene.

»Sluga svoje zemlje, krilata rieč!« Značaji so izvrstno, določno narisani, pač pa se ne dá zagovarjati, da se pisatelj premalo ozira na svoj zmoter, da je celota v povesti raznesena, ali da je prav za prav še niti ni ne. Tudi to je pisateljeva slaba stran, da svoje nazore premalo poudarja; vse kaže, da je zatopljen bržkone v dramatiko.

Severus.

»**Slike iz svjetske književnosti.**« (Konec.) Jednakih nekoliko čudnih stvari bi mogli še več navesti. Pisatelj je pokazal sam s svojim vzgledom, da je tuji duh hkrati čuden in neumeven duh, ki ne prija domačemu okusu.

Vendar trdimo, da je treba za razvoj domačega slovstva ozirati se tudi na tuja slovstva, a previdno. Treba je iz tujih proizvodov skrbno izbirati, čistiti, treba jih je vsaj nekoliko podomačiti, potem se obogati domače slovstvo. Pred vsem treba gledati, ali so dela pisateljev tudi v nravnem zmislu dobra, ne pohujšljiva. Bodi lepa pisateljeva oblika, ako je pa vsebina izpodtakljiva in kvarljiva, rodoljub in človekoljub je ne more priporočati nikomur, najmanj svojemu narodu in njega mladini.

Naj se sklicujejo na »nove ideje«, »nove struje«, napredek, slobodo itd. kolikor drago: nikdar nas ne smejo omamiti s tem, da so nove. Dovolj je znano, da je prav ona struja, katero pisatelj tako vneto govori, prinesla Evropi mnogo zla, mnogo nesreče. O tem bodemo še pisali.

A kritika je že preveč narasla. Nismo hoteli grajati opisovanja »svjetske književnosti« v obče, ampak opozarjati smo hoteli, da v takem duhu pisana zgodovina ne more koristiti narodu. »Hrvatska Matica«, ki izdaje knjige v toliki množini, naj bode izbirčna in pazljiva v takih početjih. Ona naj goji domače slovstvo, podpira naj izvirna dela, in če sprejme ali priporoča kaj tujega, naj bode tisto dobro po vsebini in obliki. Zato dal Bog, da bi se zvrševala v pravem duhu ona misel, katero izraža predgovor: »Matica Hrvatska« želi, koliko bude mogla, i toj nevolji doskočiti izdavanjem znamenitih pjesničkih djela modernih u hrvatskom prievodu.«

Dr. Fr. L.

»**Crte o magnetizmu i elektricitetu.**« Napisao Oton Kučera. Sa 196 slika. 8°. Str. 381. Cena 2 gld. 80 kr. — Ta knjiga je 16. v vrsti »poučnih knjig« »Matice Hrv.« Nekatero izmed dosedanjih knjig so res vzorna dela v poljudnem znanstvenem slovstvu. Isto smemo reči tudi o teh »Crtah«. Pisatelj sam pravi, da je tu »učinjen pokus i najeksaktniji dio prirodne znanosti — fiziku — zaodjeti ruhom toliko popularnim, da se na rezultatima njezinim može nasladjivati svaki naobraženi čovjek, ako mu i nije bilo prilike, da se od prije bavio tom naukom.« Čisto vedo torej spraviti v poljudno obliko — za to se je trudil pisatelj, in sicer trudil z najboljšim uspehom. Obdelal je v obširni knjigi vse važne pojave, priprave in stroje, v katerih deluje magnetična ali električna sila. Pa vse razkladanje in pojasnjevanje je vseskozi umevno in lahko, hkrati še mično, ker je pisatelj prav umno vpletel razne drobnosti, zgodovinske podatke in celo šaljive opazke, ki so kakor sol v celotnem

spisu. Da čitatelj, ki nima v roki knjige, vsaj nekoliko spozna njeno razredbo, podajemo tu glavne oddelke: I. Heraklov kamen, elektron i umjetni magneti. II. Zemlja kao magnet. III. Temeljni električni pojavi. IV. Električni strojevi i Leydenska boca (steklenica). V. Elektricitet u zraku. VI. Veliki obret Galvanijev i Voltin. VII. Učinci galvanske struje (galv. toka.). VIII. Današnja vrela (izviri) galvanskih struja. IX. Električna razsvjeta. X. Električni telegraf. XI. Telefon i mikrofon. XII. U galvanoplastičkoj radionici (delalnici). XIII. Elektricitet namjestnik pare. XIV. Razne uporabe elektriciteta.

Kako vrlo je ustregla Matica Hrvatska svojim členom s to knjigo! Kdo ne vé, da si je dandanes električna sila skoro izmed vseh sil — razven parne sile — pridobila največ veljave in da bode skoro gotovo v bližnji prihodnosti do cela preustrojila naša navadna orodja, zlasti razsvetljava in pa gonilne stroje! Za telefonom se nam napoveduje še telefot, t. j. priprava, s katero se bodo svetlobni učinki dali prenašati in sporočati v daljavo tako, kakor dandanes človeški in muzikalni glasovi. Vsak izobraženec, ki ni strokovnjak, želi kaj vedeti o električnih pojavih in strojih. Gospod Kučera je pa tudi do cela kos tej nalogi, in le želimo, da bi se lotil na enak način obdelovati še druge prirodoslovne stroke. Omenjamo naposled, da je oblika knjige elegantna, da so tudi slike večinoma prav lične, in kar je glavno, jasne in poučne. Toliko zadostuj o tej knjigi! Naj nam nihče ne zamerja, ako ne govorimo o posumnostih.

RUSKO SLOVSTVO.

Črtice o Gončarovu in Kojaloviču.

(Poroča P. P.)

V poslednjih mesecih preteklega leta je izgubil ruski narod več mož, ki so se odlikovali v leposlovju in znanosti. Natančneje opišemo pisatelja Gončarova in učenjaka Kojaloviča. Ako nam ni prezreti plodovitega znanstvenega delovanja Kojalovičevega na zgodovinskem polju, koliko bolj moramo opozoriti na Gončarova, ker je s tem pisateljem izgubil ruski narod jednega izmed zadnjih zastopnikov starih romanopiscov!

Izmed živečih ruskih pisateljev sta vzbujali v zadnjih letih posebno zanimanje dve imeni. Tolstoj in Gončarov, ki sta bila ruskemu narodu prava genija; narod upa, da bodo nadomestili pokojnega priljubljenega pisatelja »Oblomov-a« novi novelisti, kakor Čechov i. dr.

Število slovstvenih proizvodov Gončarovovih sicer ni veliko; vse pa, kar je spisal, bilo je dragoceno in temeljito, polno mislij ter je pričalo o natančnem opazovanju; vnanja oblika je bila popolna, njegov zlog je pisateljem vzor, zato pa tudi vsakdo z veseljem čita njegova dela.

Vendar lahko po pravici trdimo, da daje razmerno največ užitka izmed vseh spisov »Literaturny večer«. Ta spis ne vzbuja zanimanja le onemu, ki se natančneje bavi z raznimi tokovi v slovstvu, temveč istotako zanima vsakateroga, ako je njegovo znanje tudi le poprečno ter čita knjige le iz veselja do branja. Omenjeni spis